

ревірити достовірність їх показань про обставини вчиненого злочину, а також правильно витлумачити негативні обставини [6, с.120].

Вивчення літературних джерел і практики використання мікрооб'єктів в розслідуванні кримінальних правопорушень свідчить про досить часте використання в процесі доказування у кримінальних провадженнях висновків експертів, в яких констатуються факти виявлення на предметі-носії мікрОВОЛОКОН, однакових за своїми властивостями з досліджуваним об'єктом, що дозволяє отримати доказову інформацію, важливу для розслідування кримінального провадження.

Безумовно, в подальшому буде відбуватися поповнення переліку видів досліджень речових доказів, в тому числі мікрооб'єктів.

Література:

1. Ищенко П. П. Специалист в следственных действиях (уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты). – М., 1990. – 160 с.
2. Киян Т. Н. Современные возможности исследования вещественных доказательств // Новітні наукові дослідження держави і права – 2013: збірник наукових праць / за ред. П. М. Шапірка, О. В. Козаченка. – Миколаїв: Іліон, 2013. – 530 с. – С. 104–107.
3. Клименко Н. И. Использование микрообъектов при расследовании преступлений: метод. указания для студ. юрид. ф-та / Н. И. Клименко. – К.: КГУ, 1984. – 94 с.
4. Комаха В. О. Тактичні особливості попереднього дослідження криміналістичних об'єктів та призначення судових експертиз: Монографія / ОНЮА. – Вінниця: ДП ДКФ, 2006. – 736 с.
5. Митричев В. С. Криминалистическая экспертиза материалов, веществ и изделий. – Саратов: Издательство Саратовского университета, 1980. – 112 с.
6. Настольная книга следователя / под ред. А. И. Дворкина. – М.: Издательство «Экзамен», 2006. – 637 с.
7. Об использовании микрочастиц при расследовании преступлений / Е. И. Горелкина, А. И. Дворкин, М. Я. Розенталь. – М., 1977. – 12 с.

УДК 343.9

КЛЬОВАН Ірина

СУЧАСНІ ФУНКЦІЇ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

У зв'язку з інтеграцією України до Європи здійснюється реформування багатьох сфер суспільного життя, в тому числі і сфери протидії злочинності. Політичний і соціально-економічний стан в суспільстві останніх десятиліть, посилення подіями, пов'язаними з агресією проти України, призвели до збільшення криміналізації суспільства. Це проявляється у змінах якісних і кількісних характеристик злочинності, об'єднання кримінального світу та збільшення його впливу на суспільство. Свідомо ігноруються вимоги законодавства, як наслідок руйнуються

суспільні цінності. Збільшення злочинності в суспільстві вимагає адекватного реагування, у тому числі на науковому рівні.

Кримінологія, як наука, що стоїть на стику права і соціології, покликана надати наукове підґрунтя для ефективного впливу на злочинність. В цьому контексті питання функцій кримінологічної науки набувають особливої актуальності.

Питання предмету, функцій і завдань кримінологічної науки досліджувались в роботах таких вчених, як Гайков В. Т., Горбань А., Гумін О. М., Джужа О. М., Дрьомін В. М., Туляков В. А. та ін.

Кримінологія в сучасному визначенні є комплексною загальнотеоретичною та прикладною наукою, предметом якої виступають закономірності злочинності та її окремі прояви, причини й умови, що породжують та обумовлюють їх, особа злочинця, а також форми і методи соціального і нормативного впливу на них. У ній наведені юридичний, соціологічний, психологічний та інші аспекти як теоретичних положень, так і практичної інформації, а соціолого-емпіричний і психолого-прикладний матеріал досліджується з позицій права.

Отже, кримінологія має дві взаємопов'язані мети: теоретичну, яка полягає у пізнання закономірностей злочинності і вироблення на цій основі наукових теорій, концепцій, формулювання гіпотез, визначення завдань розвитку даної науки, та практичну, що реалізується у виробленні наукових рекомендацій і пропозицій щодо підвищення ефективності впливу на злочинність.

Як суспільна наука кримінологія теоретично осмислює і систематизує об'єктивні знання щодо власного предмета, на основі аналізу даних кримінологічних досліджень описує, пояснює та прогнозує розвиток його складових явищ. Отримання кримінологією наукових знань про злочинність, особу злочинця, кримінальну детермінацію має на меті належне забезпечення щодо розробок і впровадження у практику протидії злочинності оптимальних заходів її запобігання в Україні.

Мета кримінологічної науки обумовлює постановку і вирішення конкретних завдань, які, узагальнивши наукові підходи, можна визначити такими групами: 1) філософське, соціологічне, психологічне осмислення злочинності, її природи, сутності; 2) комплексний аналіз процесів і явищ, з якими пов'язані існування і відтворення злочинності; 3) поглиблене вивчення особистості злочинця; 4) розробка відповідних рекомендацій, спрямованих на запобігання злочинності в цілому, окремим видам і групам злочинів, окремим злочинам.

Вирішення завдань, що стоять перед наукою, реалізується через функції науки, як напрямки її дії або впливу. Ми підтримуємо думку професора А. П. Закалюка, що категорія «функція» дає нам опис, характеристику належної дії (діяльності) або стану, і в цьому плані функцію науки,

як і функцію будь-якої системи, слід відрізнити від її реальної, фактичної дії й стану, які на практиці від функції можуть відхилятися. Тому функція – один із критеріїв (еталонів) оцінки стану й дії теоретичної системи [1, 635].

Слід зазначити, що в кримінології існує декілька класифікацій її функцій, але всі дослідники називають три основні: описову (діагностичну), яка міститься у дослідженні явищ і процесів, що входять у предмет кримінології, на основі збору емпіричного матеріалу; пояснювальну (етіологічну), яка дозволяє з'ясувати, як протікає той або інший досліджуваний процес і чому він протікає так, а не інакше; і прогностичну, яка пов'язана із прогнозуванням майбутнього розвитку явища або процесу. Таку позицію відстоює В. Д. Малков, але вказує, що ці функції зв'язані між собою й у цілому носять ґносеологічний характер [2, 18].

Професор Зелінський А. Ф. розрізняє чотири функції та зазначає, що кримінологія містить феноменологію злочинності й злочину, розглядає співвідношення між ними; намагається пояснити їхнє походження; розробляє методику прогнозування злочинності й індивідуальної поведінки, а регуляційна функція – є не що інше, як вироблення наукових основ попереджувальної діяльності суб'єктів профілактики [3, 18].

Окремі вчені додають функцію, яка зв'яже теоретичну частину кримінології з практичною, а саме практично перетворювальну (або практичну), необхідну для вирішення завдань науково обґрунтованого управління соціальними процесами, пов'язаними з попередженнями злочинності [4, 12].

Професор Дрьомін В. М. говорить про таку систему функцій, до якої окрім зазначених основних включає сигнальну, завдяки якій звертається увага на найбільш небезпечні криміногенні явища, що потребують негайного вирішення; а також перетворювальну (регулятивну), що дозволяє реалізувати результати здійснення функцій у практичних діях, спрямованих на бажане перетворення об'єкту вивчення (управління соціальними процесами, пов'язаними із запобіганням злочинності) [5, 9].

А. П. Закалюк виокремлює шість функцій кримінології. На думку вченого, кримінологія, як і будь-яка інша наука, насамперед реалізує загальнопізнавальну функцію, проте вона значно розширює її предмет, оскільки спрямовує пізнання злочинності у контексті її зав'язків з іншими суспільними явищами, у тому числі тими, що обумовлюють її детермінацію [6, 22].

Ми розділяємо думку вчених, які виділяють пізнавальну функцію кримінологічної науки, що є основою для здійснення інших функцій та полягає у вивченні, дослідженні, аналізі реальності розвитку суспільства, що виступає у вигляді одного або цілої групи взаємозалежних факторів.

На загальнотеоретичному рівні вона виступає у формі формулювання проблем соціальної дійсності; на середньому рівні відбувається переклад загальних понять на емпіричний рівень, іде накопичення знань про сутність, протиріччя явищ і конкретних ситуацій, що мають місце в людському житті; на емпіричному рівні наукові дослідження, виявляючи нові факти, ведуть до збільшення обґрунтованих знань про соціальну дійсність. Багато дослідників дотримуються теоретичної позиції, що кримінологічний аналіз передбачає філософське, соціологічне і психологічне осмислення злочинності, її природи, суті, а також наукове обґрунтування заходів боротьби з нею [7, 7]. Особливістю кримінології як науки є те, що в процесі вивчення закономірностей виникнення злочинності, дослідник виходить на широкі й складні проблеми, що існують у суспільстві [8, 2].

Аналіз сучасних кримінологічних досліджень дав можливість виділити окремі соціальні функції кримінології, які на сьогодні є недостатньо затребуваними. Так, соціальне призначення кримінологічної науки проявляється також через виконання нею конструктивно-проективної та прикладної функції, на розвитку якої наголошував професор Закалюк А. П. [1, 639]. Політична та ідеологічна функції мають значний соціальний потенціал, проте розвиваються лише на загальнотеоретичному рівні. Зокрема, кримінологія досліджує вплив політичних факторів та ідеологічних засад на детермінацію злочинності, вивчає політичні відносини, дає їм оцінку з погляду їх кримінологічної ролі та дає рекомендації щодо засад державної політики у сфері запобігання та протидії злочинності. Близькою до названої за змістом, механізмом, формами реалізації та обмеженими результатами є соціокультурна функція, яка може сприяти розкриттю загальносоціального, гуманістично-цивілізаційного та етико-морального змісту і значення кримінологічних положень та висновків. Функція пояснення реалізується не тільки всередині кримінологічної науки, складаючи її теоретичний арсенал, але і зовні, за межами наукової творчості. У зв'язку з цим функція пояснення реалізується в організації спеціальної кримінологічної освіти населення, що представляє собою частину системи правового виховання, націлену на роз'яснення громадянам суті кримінальних процесів, що відбуваються в суспільстві, їх історичних коренів і закономірностей, сучасних тенденцій в цілях формування цивілізованого розуміння людьми кримінологічних обґрунтованих заходів впливу на злочинність, адекватного реагування на них громадської думки та формування кримінологічної культури суспільства.

Література:

1. Закалюк А. Актуальні методологічні проблеми української кримінологічної науки // Вісник АПРн України: зб. наук. праць. – 2009. – № 2-3 (33-34). – С. 633-656.

2. Криминология: учебник для вузов / ред. В. Д. Малков. – Издание второе, переработанное и дополненное. – М.: ЮСТИЦИНФОРМ, 2006. – 215 с.
3. Зелінський А.Ф. Криминологія: навч. посібник. – Х.: Прапор, 2000. – 240 с.
4. Криминология: Курс лекций / Г. С. Семаков. – К.: МАУП, 1999. – 295 с.
5. Дрьомін В. М. Криминологія. Навчально-методичний посібник / В. М. Дрьомін, Ж. В. Мандриченко, Т. В. Мельничук, Ю. О. Стрелковська, А. І. Марчук, А. М. Ізовіта, С. А. Ілько, Н. О. Федчун, В. Я. Цитряк. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. – 144 с.
6. Закалюк А. Курс сучасної української кримінології: у 3-х книгах. Кн. 1. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007.
7. Даньшин И. Н. Введение в криминологическую науку / И. Н. Даньшин. – Х., 1998. – 142 с.
8. Долгова А. И. Криминология: учеб. для вузов / А. И. Долгова. – М., 1999. – 272 с.

УДК 343.1:343.983

ЛЕМЕЩЕНКО Анастасія

РОЛЬ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В кожній сучасній правовій державі боротьба зі злочинністю в цілому та успішне розслідування, розкриття та попередження кримінальних правопорушень є найважливішим та пріоритетним напрямком правоохоронної діяльності, яка в свою чергу повинна здійснюватися на високому науково-технічному та професійному рівнях. Правопорушення (як будь-яка інша дія або бездіяльність), яке сталося в умовах об'єктивної дійсності, породжує зміни в навколишньому середовищі. Криміналістика називає такі зміни «слідами». Названі сліди, як правило, причинно пов'язані з подією, яка призвела до їх утворення, вони несуть в собі інформацію про цю подію, тобто про осіб, які приймали участь, бачили чи якимось іншим чином обізнані щодо її деталей та наслідків, що вона спричинила. Отже, ці сліди несуть в собі доказову інформацію, корисну і важливу для ефективного та швидкого розслідування кримінального провадження. Для того, щоб зібрати, отримати та використати цю інформацію, дані сліди необхідно спершу виявити, вилучити, зафіксувати та, звичайно, дослідити. Ця задача часто вирішується під час проведення слідчих (розшукових) дій чи оперативно-розшукових заходів, як правило, за допомогою різних науково-технічних засобів та методів, що зокрема використовуються криміналістичною технікою.

Поняття криміналістичної техніки можна віднести до перших наукових категорій, з яких почав розроблюватися понятійний апарат криміналістики. Виникнення й розвиток криміналістичної техніки в історичному аспекті обумовлені двома причинами: по-перше, прогресивним збільшенням потреб боротьби зі злочинністю, по-друге, досягненнями науки та техніки, що дозволяють задовільнити цю необхідність. Спершу крим-